ONUR ÖYMEN

SİLAHSIZ SAVAŞ

Bir Mücadele Sanatı Olarak Diplomasi

REMZİ KİTABEVİ

ONUR ÖYMEN, 1940 yılında İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ni ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede doktora yaptı. 1964 yılında Dışişleri Bakanlığı'na girdi. Konsolosluk ve NATO dairelerinde çalıştıktan sonra Strasbourg'a, Avrupa Konseyi daimi temsilci yardımcılığına atandı. Daha sonra Ankara'da Avrupa Konseyi ve Siyaset Planlama Daireleri'nde görev yaptı. 1974 Barış Harekâtı sırasında Kıbrıs'tan sorumlu şube müdürlüğü görevinde bulundu. Aynı yılın sonunda Lefkoşe Büyükelçiliği müsteşarlığına atandı. 1978 yılında Ankara'ya dönerek Dışişleri Bakanı özel danışmanı oldu. 1980 yılında Prag, 1982 yılında da Madrid Büyükelçiliği müsteşarlığında bulundu. 1984 yılında Ankara'ya dönerek Siyasi İnceleme ve Değerlendirme Dairesi, daha sonra da Siyaset Planlama Dairesi başkanlığı yaptı. 1988'de Kopenhag, 1990 yılında da Bonn büyükelçiliklerine atandı. 1995'te Dışişleri Bakanlığı müsteşarlığı görevine getirildi. 1997 ile Temmuz 2002 arasında Türkiye'nin NATO nezdindeki daimi elçisi olarak görev yaptı. 2002'de CHP'den İstanbul milletvekili seçildi.

Onur Öymen *Teknolojik Gelişme ve Savunma Politikası* başlıklı doktora tezi hazırladı, Oppenheimer'dan *Bilim ve Sağduyu* (Bilgi Yayınevi) adlı bir çevirisi yayınlandı.

Öymen'e verilen ödüller arasında *Nokta* dergisinin, 1995 "Yılın Bürokratı", Türk Sanayici ve İşadamları Vakfı'nın (TÜSİAV) 1995, 1996 ve 1997 yıllarında "Yılın Hariciyecisi" ödülleri ile *Milliyet* gazetesi 1997 "Abdi İpekçi Özel Barış Ödülü" ve *Nokta* dergisinin 2005 "Yılın Siyasetçisi Ödülü" bulunuyor.

Kitapları:

Geleceği Yakalamak (2000); *Türkiye'nin Gücü* (2003); *Ulusal Çıkarlar* (2005); *Çıkış Yolu* (2008); *Demokrasiden Diktatörlüğe* (2011); *Uçurumun Kenarında Dış Politika* (2012); *Bir Propaganda Silahı Olarak Basın* (2014); *Arka Plan* (2016).

ONUR ÖYMEN

SİLAHSIZ SAVAŞ

Bir Mücadele Sanatı Olarak Diplomasi

Remzi Kitabevi

SİLAHSIZ SAVAŞ / Onur Öymen

© Remzi Kitabevi, 2002

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Kapak: *Başak Öymen*
Uygulama: *Ajans Detay*
Kapak fotoğrafı: *Basın Yayın Genel Müdürlüğü Arşivi*

ISBN 978-975-14-1659-9

BİRİNCİ BASIM: Haziran 2002
DOKUZUNCU BASIM: Şubat 2017

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı: Ayhan Matbaası, Mahmutbey Mah., Devekaldırım Cad.
Güven İş Merkezi, Gelincik Sok., No: 6/3, Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 22749 / Tel: (212) 445 3238

Cilt: Güven Mücellit , Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad.
Güven İş Merkezi, Gelincik Sok., No: 6, Bağcılar, İstanbul
Sertifika no: 11935 / Tel: (212) 445 0004

Atatürk'ün izinden giden,
genç Türk diplomatlarına…

Bu kitapta yer alan görüşler, yazarın kişisel görüşleridir. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nın resmi görüşleri olarak algılanmamalıdır.

İçindekiler

ÖNSÖZ 11

GİRİŞ 13

DİPLOMASİNİN GERÇEK YÜZÜ 19

- İleriyi Görebilmek 19
- Diplomaside Sabır ve Kararlılık 24
- Diplomatik Müzakereler 25
- Sessiz Diplomasi 36
- Liderlerin Eğilimleri ve Zirve Toplantıları 51
- Diplomatların Rolü 62
- Silahsız Savaş 66
- Yatıştırma Politikası 70

YENİ DÜNYA DÜZENİNE DOĞRU 79

- Türkiye'yi Savaşa Sokma Çabaları 82
- Yalta ve Potsdam Konferansları 88
- Birleşmiş Milletler'in Kuruluşu 93
- Soğuk Savaş ve Sovyetler'in Türkiye'den Talepleri 96
- Nüfuz Mücadeleleri 106
- Süveyş Harekâtı 112
- Küba Krizi 116
- Türkiye ve Bağlantısızlar Hareketi 119
- Helsinki Nihai Senedi ve Yumuşama Politikası 132
- Dünyada Demokratikleşme Süreci 139
- Müttefikler Arasında Görüş Ayrılıkları 143
- Soğuk Savaş'tan Sonra Dünya 147
- Körfez Savaşı 153
- Yugoslavya'nın Dağılması 158

DİPLOMASİ VE GÜÇ POLİTİKASI 165

BASKI YÖNTEMLERİ 186

Ekonomik Baskılar 187
Uluslararası Yaptırımlar 196
İkili Yaptırımlar 198
Türkiye'ye Karşı Yaptırımlar 201
ABD'nin İkili Düzeydeki Yaptırımları 203
Yaptırımların, Uygulayan Ülkelere Etkileri 213

DIŞ POLİTİKA VE BAĞIMLILIK 221

Savunma Sanayiinde Bağımlılık 225
Dış Borçlar ve Bağımlılık 229
Ekonomik Yardımlar 234
IMF ve Dünya Bankası Kredileri 237
Türkiye ve Dış Ekonomik Yardımlar 242
Yardım Veren Ülkelerin Çıkarları 244
Korumacılık 245

DİPLOMASİ VE İNSAN HAKLARI 249

Irkçılık 255
Birleşmiş Milletler ve İnsan Hakları 261
İnsan Haklarının Sosyal Boyutu 263
Avrupa Sosyal Şartı 272
Birleşmiş Milletler Ekonomik,
Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi 274
İnsan Haklarının Siyasal Boyutu 276

DİPLOMASİ VE BASIN 294

Basının Uluslararası İlişkilerdeki Rolü 294
Otosansür 308
Yabancı Basında Türkiye 327
Atatürk ve Basın 332
Propaganda 332
Wellington House ve Türkiye Karşıtı Propagandalar 335
Türk Diplomasisinin Köşe Taşları 347

LOZAN DİPLOMATİK SAVAŞI 349
Sınırların Çizilmesi 360
Boğazlar Meselesi 367
Azınlıklar Meselesi 371
Kapitülasyonların Kaldırılması 375
HATAY'IN ANAVATANA KATILMASI 390
KIBRIS'TA BARIŞ İÇİN SAVAŞ 408
KARDAK KRİZİ 480
SONUÇ 505
EK: KIBRIS, 11 EYLÜL, ARAP BAHARI VE UKRAYNA 517
BİBLİYOGRAFYA 543
DİZİN 547

Tablolar

Dünyada Demokratikleşme Süreci 139
Bazı NATO Ülkelerinin Silahlı Kuvvetleri 178
Bazı Ülkelere Yönelik Yatırım Tercihleri 190
İhracatta Bir Ülkeye Bağımlılık 222
Bazı Ülkelerin Silah Sistemlerinin Kaynakları 227
Bazı Ülkelerin Dış Borçları 230
Avrupa İnsan Hakları Divanındaki Davalar 287

Önsöz

Son yıllarda dış politika dünya kamuoyunda ön plana çıktı. Uluslararası alandaki gelişmeler, özellikle dış ekonomik ilişkiler insanların günlük yaşamlarını etkileyecek hale geldi. Kitle haberleşme vasıtalarının yaygınlaşması dünyanın her köşesindeki önemli olayları, gelişmeleri anında yüz milyonlarca insana ulaştırıyor. Türk kamuoyu da dünya olaylarına giderek artan ölçüde ilgi duymaya başladı. Her gün uluslararası ilişkilerle ilgili pek çok yoruma, değerlendirmeye rastlanıyor.

Dış politika alanındaki gelişmeleri yorumlarken bir yandan diplomasinin özellikleri ve dışarıdan pek görünmeyen yüzü, bir yandan da dünyada yaşanmış tecrübeler hakkında bilgi sahibi olmakta yarar var. Ancak diplomasi alanındaki çalışmaların çoğunlukla gizlilik içinde yürütülmesi dünyadaki gelişmelerin gerçek niteliği, nedenleri ve muhtemel sonuçları hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesini güçleştiriyor.

Bu kitapta geçmişten ve günümüzden örneklerle dış politikanın gerçek boyutu hakkında bilgi verilmeye çalışılacak. Sanıldığının aksine, diplomatik temasların, müzakerelerin çoğu zaman büyük mücadelelere sahne olduğu anlatılacak. Bu mücadelelerin bazen silahsız bir savaşı andırdığı görülüyor. Bazen devletlerin geleceği, kaderi, güvenliği, refahı bu silahsız savaşlarla belirleniyor.

Bu mücadelelerde başarılı olunması, bir yandan diplomasi alanında stratejilerin ve taktiklerin başarıyla uygulanmasına, bir yandan da devletlerin askeri, siyasi ve ekonomik alanlardaki gücüne dayanıyor. Bu arada basının dünyadaki gelişmeleri etkilemede çok etkili bir rol oynadığı da unutulmamalı. Aynı şekilde, insan haklarıyla ilgili gelişmeleri gerçek boyutları ile incelenmeden de bugün dünya politikasını anlamak zor. Dış politika alanında geçmişte

dünyada ve Türkiye'de yaşanan olayların gerçek boyutlarıyla öğrenilmesi, bugün karşılaşılan gelişmelerin daha iyi anlaşılıp değerlendirilmesine yardımcı olabilir.

Diplomatik mücadeleler yoluyla başarı kazanılmasının Türkiye Cumhuriyet tarihindeki en önemli örneği Lozan Antlaşması'dır. Bu Antlaşmaya nasıl ve ne büyük mücadelelerden sonra varıldığının öğrenilmesi, dış politikanın gerçek yüzünün anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Lozan, etkili bir askeri güce ve siyasi kararlılığa dayanan dış politikanın en güzel örneklerinden birini oluşturuyor. Cumhuriyet döneminde Lozan'dan sonra, güce ve siyasi cesarete dayanan başka başarı örnekleri de var.

Bu kitabın amacı, bütün bu konularda geçmişten ve yaşanmış olaylardan örnekler verilerek, uluslararası ilişkilerin gerçek boyutunun anlaşılmasına yardımcı olmak. Bu kitabı yazarken Türk dış politikasına büyük emek vermiş değerli diplomatlarımızın bilgi ve tecrübelerinden geniş ölçüde yararlandım. Özellikle değerli Büyükelçiler Vahit Halefoğlu ve Şükrü Elekdağ'ın düşünce ve deneyimleri, Feridun Cemal Erkin, Melih Esenbel, Zeki Kuneralp, Haluk Bayülken, Semih Günver, Kâmuran Gürün, Ercüment Yavuzalp, Kâmran İnan, Ecmel Barutçu ve Bilal Şimşir'in Türkiye için çok önemli dönemlere ışık tutan anıları ve araştırmaları benim için esin kaynağı oldu. Halen görevde bulunan meslektaşlarımın görüş ve önerilerinden de çok yararlandım. Kendilerine içtenlikle teşekkür ediyorum.

Kitabın hazırlanmasında, her zaman olduğu gibi eşim Nedret, çocuklarım Burak ve Başak büyük katkıda bulundular. Onların gösterdiği özveri, sabır ve destek bu kitabın hazırlanmasında en büyük yardımcım oldu. Bunun için kendilerine şükran borçluyum.

Brüksel, 4 Mart 2002

Giriş

Toplantı başkanı telaşla yanına gelen yardımcısının getirdiği notu okudu. Bir an durakladı. Sonra güç hâkim olduğu öfkeli bir ses tonuyla şunları söyledi: *"Şimdi aldığımız bir bilgiye göre Türk askerleri Kıbrıs'ta ikinci harekatı başlatmıştır veya başlatmak üzeredir. Kıbrıs, bugün Türk ordusunun esiri olmuştur. Ama yarın Türk ordusu Kıbrıs'ın esiri olacaktır."*

Tarih 14 Ağustos 1974'tü ve bu sözleri söyleyen Cenevre'deki Kıbrıs Müzakerelerinin ikinci turuna başkanlık eden İngiltere Dışişleri Bakanı James Callaghan'dı.

Türkiye'nin 20 Temmuz 1974 tarihinde başlattığı Kıbrıs harekatından sonra Türkiye Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros, İngiltere Dışişleri Bakanı James Callaghan ile Kıbrıs Türk ve Rum toplumlarının temsilcileri Rauf Denktaş ve Glafkos Klerides'in yürüttükleri zorlu müzakereler başarısızlığa uğramıştı. Türkiye'nin ikinci bir askeri harekata girişerek Adadaki Türklerin güvenliğini sağlamaktan başka çaresi kalmamıştı. Peki İngiliz Dışişleri Bakanı'nın sözleri ne anlama geliyordu? Bu bir tahmin miydi? Bu tarihten birkaç yıl önce Rumların Türklere saldırılarını önlemek için askeri müdahaleye hazırlanan Başbakan İsmet İnönü'ye, ABD Başkanı Johnson'un gönderdiği sert uyarı mektubunu hatırlayanlar, Callaghan'ın sözlerini daha çok bir tehdit gibi yorumladılar. Türkiye, Kıbrıs'a askeri müdahalede bulunmanın cezasını çekecekti, çekmeliydi. Daha sonraki yıllarda Birleşmiş Milletlerdeki sıkıntıları, ABD'nin dört yıla yakın süren askeri ambargosunu, Avrupa Birliği'nde ve diğer Batılı kuruluşlardaki sorunları yaşayan Türk diplomatları, Callaghan'ın bu sözlerini hep hatırladılar.

Türkiye'ye karşı bir diplomatik mücadele açılmıştı, çünkü Tür-

kiye "büyük devletlerin" telkinlerini dinlememiş, doğru bildiği yönde hareket etmiş ve askeri bir müdahalede bulunmaktan çekinmemişti. Üstelik Ada'daki stratejik dengeleri bozmuştu. Kıbrıs'taki askeri üsleri ve tesisleriyle bütün bölgeyi denetleyenler Türk askerlerinin Ada'nın Kuzeyine yerleşmesiyle etki ve çalışma alanlarını daraltmak zorunda kalmışlardı. Bu üsler İngilizler ve Amerikalılar açısından büyük önem taşıyordu. Yüksek irtifada uçan keşif uçakları bu üsleri kullanıyordu. İngiltere'nin ünlü yayın kuruluşu BBC'nin Batı Asya'ya yönelik yayınlarının röle istasyonları da buradaydı. Kıbrıs'taki tesisler bütün Ortadoğu'nun gözetlenmesi için özel bir önem taşıyordu.[1] İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan uluslararası düzene yön veren devletler, buna müsamaha gösteremezlerdi. Türkiye'nin müdahalesinin hukuka, antlaşmalara uygunluğu, insani açıdan kaçınılmazlığı o kadar önemli değildi. Türkiye, milletlerarası alanda oynanan oyunun kurallarını bozmuştu. Türkiye'ye geri adım attırmak için her şey yapılmalıydı. Yapıldı da. Ama başarılı olunamadı. Çünkü Türkiye yaptığı işin doğruluğuna ve haklılığına inanıyordu ve Türk milleti Kıbrıs meselesini bir milli dava olarak görüyordu. Bu davanın başarısı için her fedakârlığa katlanmaya hazırdı.

1963 yılındaki Kanlı Noel saldırılarından bu yana Kıbrıs sorununu izleyenler, bu konuda bazı ülkeler tarafından ısrarla sürdürülen politikaların, yapılan manevraların, birçok bakımdan uluslararası ilişkilerin gerçek yüzünü gösterdiğini düşünürler. Gerçekten hak, hukuk, insaf, adalet gibi duygular Kıbrıs'la ilgili gelişmeler sırasında, konuya dışarıdan taraf olan devletler tarafından pek az hatırlanmıştır. Çünkü, bu kavramlar yüksek insani duyguları yansıtsa da uluslararası ilişkilerin tabiatına yabancıdır. Uluslararası ilişkilerin, dışarıdan görülen ince ve zarif sözlerle ve nazik jestlerle örülmüş yapısının arkasında, hayatın bu soğuk ve acımasız gerçekleri gizlidir. Uluslararası ilişkilerde geçerli olan en önemli unsur ulusal çıkarlardır. Bu çıkarların korunması uğruna tarih boyunca pek çok insani değer göz ardı edilmiştir ve edilmektedir.

Ulusal çıkarların korunması ihtiyacı çoğu zaman yüksek duy-

---

1 Moran, Michael, *Rauf Denktaş at the United Nations,* The Eothen Press, Huntington, Cambs, 1997, s. 110.

guları ve ilkeleri ikinci planda bırakıyor. O bakımdan bir uluslararası sorunda haklı olduğunu kanıtlamak tek başına yeterli olmuyor, devletlerin haklarını koruyabilmek ve başkalarına da kabul ettirebilmek için yeterli ekonomik, siyasi ve askeri güce de sahip olmaları gerekiyor. Ancak bu güce sahip olan ve bunu etkili bir diplomasiyle değerlendirebilen devletler davalarını başarıya götürebiliyorlar.

Etkili bir diplomasi uygulayabilmek için bir yandan uluslararası ilişkilerin tabiatını, bir yandan da diplomasinin inceliklerini iyi bilmek gerekiyor. Çoğu zaman diplomasinin gerçek yüzü dışarıya, kamuoyuna yansıyandan farklıdır. Sonuca, uzun ve çetin müzakereler ve pazarlıklardan sonra varılır. Bunun için sabır ve kararlılık diplomatik müzakerelerin en önemli unsurlarındandır. Ulusal çıkarların gerektirdiği tezleri yeterince güç ve kararlılıkla savunamayan, zaman unsurunu gereği gibi kullanamayan ülkeler, müzakerelerden genellikle zararlı çıkarlar. Diplomatik temas ve görüşmelerde tecrübe unsuru özel bir önem taşır. Bütün ülkelerin önemli iç ve dış diplomatik görevlere tecrübeli diplomatları atamaları sebepsiz değildir.

Ulaşım ve haberleşme olanaklarının büyük bir hızla geliştiği dünya koşullarında, liderler ve bakanlar arasındaki doğrudan temaslar da yoğunluk kazandı. Pek çok konuda artık liderler arasında yapılan doğrudan temaslarla kararlar alınıyor, anlaşmalara varılıyor. Gene de bütün bu temaslarda diplomatlar önemli rol oynuyor. Büyükelçilerin bulundukları ülke veya görev yaptıkları uluslararası örgütteki eğilimler ve muhtemel gelişmeler hakkında verdikleri raporlar, devletlerin politikalarının oluşturulmasında dikkate alınıyor. Geçmişe bakıldığında, isabetli ve ileri görüşlü değerlendirmeleriyle, devletlerinin politikasına büyük katkılar yapmış büyükelçiler olduğu gibi, günün koşullarını ve eğilimlerini yanlış değerlendirdikleri veya amirlerinin hoşuna gideceğini sandıkları türde raporlar yazdıkları için ülkelerini yanıltan ve devletlerinin çıkarlarına zarar veren büyükelçilere de rastlanıyor. Bunun ilginç örneklerine özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki yıllarda rastlanmıştı.

Diplomatik temaslar genelde büyük gizlilik içinde yürütülüyor.

Yüzyıllardan beri diplomasinin genel kuralı bu. Çünkü devletler belirli konularda doğru değerlendirmeler yapabilmek, isabetli kararlar alabilmek için kamuoyuna açık olmayan kaynakların da bilgilerine ihtiyaç duyabiliyorlar. O nedenle dünyadaki bütün ülkelerin kendi dış teşkilatları ile yaptıkları yazışmaların, haberleşmelerin çoğu gizlidir. Devletler arasındaki temasların önemli bir bölümü de gizlilik içinde yürütülür, diğer devletlerin bunlardan haberdar olmaları istenmez. Çünkü bu temaslar bazı hallerde başka devletlerin çıkarlarına zarar verebilecek cinstendir. Bazen başka devletlerin bu temaslardan haberdar olmaları bazı projelerin engellenmesine yol açabilir.

20. Yüzyılın sonlarına doğru yazılı ve özellikle görsel basının hızla gelişmesi ve bazı yayın kuruluşlarının hemen hemen bütün dünyayı kapsama alanına almaları dış politikayı da etkiledi. Artık basının dış politikanın oluşturulmasında ve uygulanmasında oynadığı rolü yadsımak kabil değil. Bu nedenle uluslararası ilişkileri yönlendirenlerin kamuoyu oluşturma, basını bilgilendirme konularını öncelikli hedefleri arasına almaları kaçınılmaz oldu. Ancak bir de madalyonun öbür yüzü var. Yazılı ve görsel basın acaba başka ülkelerin politikalarını etkilemek için de kullanılıyor mu? Başka ülkelere baskı yapmak isteyenler, acaba basını, o ülkelerin kamuoyunu etkilemek için değerlendiriyorlar mı? Bu soruların cevabını bulabilmek için basının ve kamuoyunun uluslararası ilişkilerde oynadığı rolü derinlemesine araştırmak gerekiyor.

Uluslararası ilişkileri incelerken bu ilişkilere yön veren düşüncelerin yanı sıra, belki ondan da önemli olarak devletlerin çıkarlarını ele almak gerekiyor. Zira devletlerin belirli konulardaki çıkarlarını ve aralarındaki çıkar çatışmalarını dikkate almadan dış politika gelişmelerini anlamak, onları doğru biçimde değerlendirmek mümkün değil. Bu konuları yalnız güncel olaylar açısından değil, tarihi perspektiften de incelemek gerekiyor. Özellikle savaş zamanlarında veya savaşa giden yıllarda izlenen politikalar bu çıkar çatışmalarını çok açık biçimde ortaya koyuyor ve dış politikanın gerçek yüzü hakkında ipuçları veriyor. O dönemlerde zıt kutuplarda bulunan, karşıt ideolojileri savunan ülkelerin, şartların zorlamasıyla ittifaklar kurdukları, birlikte savaşa katıldıkları görülüyor. Geçmişi

incelerken devletlerin birbirlerini etkilemek için hangi yöntemlere başvurduklarını, devlet adamlarının güçlü ve zayıf yönlerini, birbirleri hakkındaki düşüncelerini izlemek kabil oluyor. Bu gibi dönemler dış politika üzerinde araştırma yapmak isteyenler için çok değerli bir laboratuvar niteliğinde… Daha yakın zamanlarda da bu alanda ilginç örneklere rastlanıyor. Nükleer silah ürettiği için ambargo uygulanan ülkelerin, koşullar gerektirdiğinde en büyük dost olarak muamele görmeleri gibi… Buna karşılık, çıkar farklılıkları bazen en yakın müttefik ülkeler arasında bile görüş ayrılıklarına yol açabiliyor.

Uluslararası ilişkilerde yaşanan uzun tecrübelerden sonra İkinci Dünya Savaşını izleyen yıllarda nasıl bir dünya düzeni kuruldu? Bu düzen sürekli barışı ve istikrarı sağlamayı başardı mı, yoksa zaman içinde tekrar eski alışkanlıklar mı ortaya çıktı? Soğuk Savaş döneminde yaşanan gerginlikler, krizler, uluslararası ilişkilerin yapısını nasıl etkiledi? Soğuk savaştan sonraki dönemde de nüfuz mücadeleleri oldu mu? Devletler kendi görüşlerini başkalarına kabul ettirmek için hangi yöntemlere başvurdular? Uluslararası ilişkilerde baskılar ne dereceye kadar etkili oluyor? Birleşmiş Milletlerin veya bazı devletlerin uyguladıkları yaptırımlar ne yarar sağlıyor? Bu yaptırımlar, uygulayan ülkelere de zarar veriyor mu? Uluslararası ekonomik ilişkiler ne ölçüde bir dış politika aracı olarak kullanılıyor? Ekonomik önlemler devletlerin dış politikalarına yön vermekte etkili oluyor mu? Demokrasinin hızla gelişmesi, uluslararası ilişkileri ne ölçüde etkiliyor? Demokrasiyle yönetilen ülkeler arasında savaşın olanaksız olduğu tezi doğru mu? Son yıllarda dünya kamuoyunun gündeminde ön sıraya gelen insan haklarının gerçek boyutu nedir? Bu alanda yapılan çalışmalar ne dereceye kadar yüksek insani değerlerin gelişmesine yardımcı oluyor? İnsan haklarını başka siyasal amaçlar uğruna kullananlar var mı? Bu alanda da çifte standart uygulanıyor mu? Küreselleşme süreci uluslararası ilişkileri nasıl etkiliyor? Dünyanın değişen koşullarında devletlerin çıkarları ve itibarı nasıl korunabilir?

Bu kitapta işte bu gibi soruların cevapları aranacak. Dünyadan ve Türkiye'nin dış politikasından örnekler verilerek dış politikanın gerçek yüzüne ışık tutulmaya çalışılacak. Bu arada uluslara-

Onur Öymen, Galatasaray Lisesi'ni ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdikten sonra aynı fakültede doktora yaptı. 1964 yılında girdiği Dışişleri Bakanlığı'nda üstlendiği görevler arasında Bakan Özel Danışmanlığı, Siyaset Planlama Dairesi Başkanlığı, Kopenhag ve Bonn Büyükelçilikleri, Dışişleri Müsteşarlığı ve Türkiye'nin NATO Daimi Temsilciliği görevleri de var. Öymen'in *Türkiye'nin Gücü* kitabı İngilizce ve Almancaya çevrildi. Andrew Mango, Öymen'in bu eseri hakkında şunları yazdı: "Cumhuriyetin elde ettiği başarıların en etkileyici ve en iyimser anlatımı Onur Öymen'in kaleminden yazıldı. Onun mesajı şu: İşte geldik, buradayız, eskisinden çok daha fazla hesaba katılmalıyız." Öymen'in ikinci kitabı *Geleceği Yakalamak* hakkında Profesör Emre Kongar'ın görüşleri şöyle: "Öymen bu ikinci kitabında, içinde yaşadığımız dünyayı son derece sağlam bir görüş çerçevesinde irdeliyor... çok değerli bilgileri, çok doğru bir yaklaşımla bütünleştirmeyi başarmış. Öymen'in *Geleceği Yakalamak* adlı çalışmasını mutlaka okuyun."

Silahsız Savaş Onur Öymen'in üçüncü kitabı. Bu çalışmasında Öymen, geçmişten bugüne kadar uluslararası ilişkiler alanında yaşanan olayları, çatışmaları dikkat çekici yönleriyle anlatırken, diplomasinin gerçekte bir mücadele sanatı olduğunu göstermeye çalışıyor. Sessiz diplomasi nedir? Askeri, siyasi ve ekonomik güç sahibi olmak niçin önemlidir? Nüfuz mücadeleleri, çıkar çatışmaları, dış baskılar, yaptırımlar devletler arasındaki ilişkileri nasıl etkiliyor? Uluslararası ekonomik ilişkilerde siyasal tercihler ne rol oynuyor? Devletler dış yardımları, dış ticareti, dış yatırımları nasıl yönlendiriyorlar? Uluslararası alanda demokrasinin ve insan haklarının gerçek boyutu nedir? Kamuoyu nasıl yönlendiriliyor? Türkiye karşıtı propagandaların kökü nereye kadar gidiyor? İşte bu kitapta bu gibi soruların cevapları araştırılıyor.

Bu çalışmada ayrıca, Cumhuriyet döneminde ulusal çıkarları korumak için diplomasinin ve askeri güç unsurunun nasıl kullanıldığı örnekler verilerek anlatılıyor. Bu çerçevede Lozan Konferansı, Hatay'ın Anavatan'a katılması, Kıbrıs Barış Harekâtı ve Kardak Krizi kapsamlı olarak ele alınıyor. Bütün bu olaylarda Türkiye'nin sergilediği kararlı ve cesaretli politikalar dile getiriliyor. Türkiye'nin varlığını, gücünü, etkinliğini koruyabilmesinin Atatürk'ün temellerini attığı barışçı, ama aynı zamanda şahsiyetli ve gerçekçi politikaların sürdürülmesiyle mümkün olabileceği vurgulanıyor.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1659-9

9 789751 416599